

26. 6. 2019

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K odporujícímu výkladu časové působnosti ustanovení § 298 odst. 8 insolvenčního zákona ze strany vrchních soudů

Zákonem č. [291/2017](#) Sb. („Novela“) byla provedena novela zákona č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) („IZ“), která do jeho § 298 vložila odst. 8 s následujícím zněním: „V případě, že je zpeněžena jednotka v domě a osoba odpovědná za správu domu a pozemku uplatnila v insolvenčním řízení pohledávku související se správou domu a pozemku vůči vlastníku jednotky, uspokojí se tato pohledávka z výtěžku zpeněžení jednotky před uspokojením pohledávek zajištěných věřitelů podle odstavce 1, a to do výše jedné desetiny výtěžku zpeněžení.“[1]

Z důvodové zprávy k této novele vyplývá, že jejím účelem bylo vytvořit „*právní nástroj ochrany vlastníků jednotek, kteří řádně své závazky související se správou domu a pozemku hradí. Dle zákonné úpravy jsou totiž nuceni ručit za závazky těch vlastníků jednotek, kteří dluží často značné částky za správu domu a pozemku. V důsledku preferenčního postavení zejména zástavních věřitelů je omezena vymahatelnost jejich pohledávek.*“

GLATZOVA & Co.

Podle nové právní úpravy tak má být pohledávka osoby odpovědné za správu domu a pozemku (zpravidla společenství vlastníků jednotek dle § 1194 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů), která zpravidla představuje náklady na služby (voda, osvětlení společných prostor domu, odvoz odpadu, výtah atd.) a tzv. příspěvky do fondu oprav, hrazena až do výšky 10 % zpeněžení jednotky (bytu) nacházející se v domě, za jehož správu tato osoba odpovídá, přednostně před zajištěným věřitelem (zpravidla bankou, která insolventnímu dlužníkovi poskytla úvěr na koupi příslušné jednotky).

V soudní praxi vyvstala při aplikaci tohoto ustanovení otázka jeho časové působnosti, tj. zda se uplatní i na insolvenční řízení zahájená před nabytím účinnosti Novely (1. prosince 2017) a případně v jakém rozsahu. Vrchní soud v Olomouci a Vrchní soud v Praze k této otázce zaujaly odlišná stanoviska.

Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci

Vrchní soud v Olomouci ve svém usnesení ze dne 24. dubna 2018, č.j. 2 VSOL 184/2018-B-76, uvedl, že „*tam, kde na základě pokynu zajištěného věřitele dle § 293 odst. 1 I. Z. (předpokládajícího rozdělení dosaženého výtěžku zpeněžení dle tehdy platné právní úpravy) došlo ke zpeněžení zajištěného majetku a podání návrhu insolvenčního správce na vydání výtěžku zpeněžení zajištěnému věřiteli do 30. 11. 2017, je i při rozhodování o tomto návrhu s ohledem na princip nepravé zpětné účinnosti třeba postupovat dle právní úpravy obsažené § 298 I. Z., ve znění účinném do 30. 11. 2017.*“ To znamená, že v těchto případech nebude pohledávka osoby odpovědné za správu domu a pozemku hrazena přednostně před pohledávkou zajištěného věřitele.

Vrchní soud v Olomouci časovou působnost předmětného ustanovení v usnesení ze dne 25. října 2018, č.j. 4 VSOL 547/2018-B-41, ještě více omezil, když uvedl, že „*pravidlo obsažené v § 298 odst. 8 I. Z. nelze aplikovat na řízení, kde lhůta k podání přihlášek pohledávek uplynula před 1. 12. 2017.*“

Hlavní argument, který Vrchní soud v Olomouci vedl k výše uvedenému závěru, je dle našeho názoru tento: Dle nálezu Ústavního soudu ze dne 15. května 2009 sp. zn. IV. ÚS 314/09 a nálezu Pl. ÚS 38/06 ze dne 6. února 2007 platí, že

„v případě absence explicitních intertemporálních ustanovení, tj. za situace, kdy zákonodárce mlčí jak k otázce, zda je nárok podle předchozí úpravy zachován, tak k aplikovatelnosti nové úpravy, je dle Ústavního soudu třeba přijmout takový výklad ..., který šetří smysl a podstatu základního práva, v daném případě práva na legitimní očekávání. Opačný aplikační či interpretační postup znamená porušení čl. 4 odst. 4 Listiny, a je proto ve svém důsledku výkladem retroaktivním.“

Novela neobsahuje žádné intertemporální (přechodné) ustanovení, a proto v souladu s judikaturou Ústavního soudu nelze dle názoru Vrchního soudu v Olomouci ustanovení § 298 odst. 8 insolvenčního zákona aplikovat na řízení, kde lhůta k přihlášení pohledávek uplynula před nabytím účinnosti Novely.

Oba citované nálezy Ústavního soudu řešily situaci, kdy v rámci novely aplikovaného zákona rovněž absentovala přechodná ustanovení: v případě nálezu sp. zn. IV. ÚS 314/09 to byla novela exekučního řádu („**EŘ**“) [2] v případě nálezu Pl. ÚS 38/06 se jednalo o novelu zákona o odpovědnosti státu za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem („**ZOS**“).[3]

V obou případech navíc Ústavní soud posuzoval otázku intertemporality i použitím metody *analogie legis*. Vzhledem k tomu, že ani jedna z novel neobsahovala přechodná ustanovení, Ústavní soud aplikoval principy přechodných ustanovení obsažené v samotném novelizovaném zákoně. V obou případech se na materii (exekuční řízení, vznik škody) nastalou před nabytím účinnosti příslušných zákonů, měly aplikovat dosavadní právní předpisy (§ 129 EŘ, § 36 ZOS).

Promítnuto do poměrů řešeného případu, IZ obsahuje v § 432 odst. 1 přechodné ustanovení, dle kterého se pro „*konkursní a vyrovnací řízení zahájená před účinností tohoto zákona... použijí dosavadní právní předpisy.*“ Obsahuje tedy principiálně stejné ustanovení jako výše zmíněný EŘ a ZOS, na jejichž novely Ústavní soud aplikoval na základě *analogie legis* principy obsažené v přechodných ustanoveních zákonů, které novelizovaly. Podle tohoto výkladu by se i na Novelu IZ mělo aplikovat pravidlo obsažené v přechodných ustanoveních IZ (konkrétně v § 432 odst. 1).

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze

Vrchní soud v Praze se však s výše uvedenými právními závěry Vrchního soudu v Olomouci neztotožnil, když ve svém usnesení ze dne 11. června 2019, č.j. 4 VSPH 697/2019-B-38 uvedl, že „*nový § 298 odst. 8 IZ je ode dne 1.12.2017 nutno aplikovat — bez jakýchkoliv dalších podmínek (definovaných např. v usnesení Vrchního soudu v Olomouci, jehož se zajištěný věřitel dovolával) — ve všech rozhodnutích o vydání výtěžku zpeněžení přijatých po tomto dni, tedy že se novelizované ustanovení použije i pro insolvenční řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti zákona č. 91/2017 Sb.*“ Vedly ho k tomu dva základní argumenty:

Za prvé, dle Vrchního soudu v Praze se v předmětném případě jedná o tzv. nepravou retroaktivitu, která je na rozdíl od pravé retroaktivity v právu obecně přípustná. [4] Z hlediska ústavněprávní akceptovatelnosti je pak potřeba pouze provést test proporcionality této nepravé retroaktivity, v němž ustanovení § 298 odst. 8 IZ dle Vrchního soudu v Praze obstálo. Zásah do práv zajištěných

věřitelů považuje ve vztahu k cíli ochrany práv osoby odpovědné za správu domu a pozemku přiměřený. Přednostní uspokojení jejich pohledávek je totiž limitováno 10 % výtěžku zpeněžení zajištěné jednotky a v minulosti, ještě za působnosti zákona č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání („ZKV“) platilo, že zajištění (tehdy oddělení) věřitelé se uspokojovali pouze do výše 70 % výtěžku zpeněžení zajištěného majetku (a ve zbytku jako nezajištění věřitelé). Tehdejší právní úprava přitom nebyla shledána protiústavní, a to představovala větší zásah do práv zajištěných (oddělených) věřitelů.

Za druhé, i tato úprava v ZKV byla přijata na základě jeho novely provedené zákonem č. [105/2000](#) Sb., která nabyla účinnost 1. května 2001. K její časové působnosti se vyjádřil Nejvyšší soud v usnesení ze dne 30. dubna 2002, sp. zn. 29 Odo 519/2001, dle kterého se rozvrhová usnesení vydaná po nabytí účinnosti předmětné novely ZKV řídí tímto zákonem v novelizovaném znění, byť by pohledávky konkursních věřitelů byly přezkoumány a zjištěny před tímto datem. Z toho Vrchní soud v Praze vyvozuje, že i ustanovení § 298 odst. 8 IZ by se mělo aplikovat na všechna insolvenční řízení, v nichž dojde k usnesení o vydání výtěžku zpeněžení zajištěnému věřiteli po nabytí účinnosti Novely IZ.

Závěr

Z výše uvedených rozporných právních závěrů vrchních soudů se my kloníme k právnímu názoru Vrchního soudu v Olomouci. Závěry vyplývající z novelizace ZKV totiž dle našeho názoru nejsou aplikovatelné na situaci Novely IZ, protože předmětná novela ZKV na rozdíl od Novely IZ obsahovala přechodná ustanovení, jak nakonec uvádí i sám Vrchní soud v Praze. Dle čl. II bodu 1 věty první této novely ZKV platilo, že *„[n]ení-li dále stanoveno jinak, platí tento zákon i pro řízení zahájená před jeho účinností; právní účinky úkonů, které v řízení nastaly před účinností tohoto zákona, zůstávají zachovány.“* Novela IZ však žádné takové ustanovení neobsahuje. Proto by se na ní mělo být v souladu s výše zmíněnou judikaturou Ústavního soudu na základě *analogie legis* aplikovat obecné pravidlo obsažené v přechodných ustanoveních IZ.

S Vrchním soudem v Praze lze souhlasit v tom, že pokud by zákonodárce do Novely IZ vložil přechodné ustanovení, dle kterého by se nové ustanovení § 298 odst. 8 IZ mělo použít i na již zahájená insolvenční řízení, takové přechodné ustanovení by (asi) ústavněprávní přezkum ustálo. Zákonodárce však neupravil žádné takové přechodné ustanovení Novely, a proto ani není co ústavněprávně posuzovat.

Vzhledem k rozdílným postojům obou Vrchních soudů tak lze očekávat, že předmětnou otázku vyřeší až Nejvyšší soud (případně Ústavní soud). Jelikož se jedná o právní otázku, která dle našeho názoru ještě nebyla Nejvyšším soudem vyřešena, lze se domnívat, že případně podané dovolání v těchto věcech bude přípustné.

Mgr. et Bc. Juraj Juhás,
advokát

[Glatzová & Co., s.r.o.](#)

Betlémský palác
Husova 5
110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 401 440
Fax: +420 224 248 701

[1] Znění tohoto ustanovení bylo k datu publikace tohoto příspěvku dotčeno další novelou IZ (č. [31/2019](#) Sb.), avšak tato změna nemá vliv na závěry vyslovené v tomto článku.

[2] Jednalo se o zákon č. [347/2007](#) Sb., kterým byl novelizován zákon č. [120/2001](#) Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád).

[3] Jednalo se o zákon č. [160/2006](#) Sb., kterým byl novelizován zákon č. [82/1998](#) Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

[4] O pravou retroaktivitu jde tehdy, jestliže se novým právním předpisem má řídit vznik právního vztahu (poměru) a práv a povinností účastníků (stran) z tohoto vztahu (poměru) také v případě, kdy právní vztah (poměr) nebo práva a povinnosti z něj vyplývající vznikly před účinností nového právního předpisu. Nepravá retroaktivita znamená, že novým právním předpisem se sice mají řídit i právní vztahy (poměry) vzniklé před jeho účinností, avšak až ode dne jeho účinnosti; samotný vznik těchto právních vztahů (poměrů) a práva a povinnosti z těchto vztahů (poměrů), vzniklé před účinností nového právního předpisu, se spravují dosavadní právní úpravou. (Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16.6.2015, sp. zn. 21 Cdo 3612/2014 a pak zejména náleží Ústavního soudu z 4.2.1997 sp. zn. Pl. ÚS 21/96).

Další články:

- [Odpovědnost členů statutárního orgánu za nepodání insolvenčního návrhu včas](#)
- [Úmyslně zkracující právní jednání mezi dlužníkem a osobou blízkou](#)
- [Nejvyšší soud ČR: Úhrada úroků ze zápůjčky jako zvýhodňující jednání? Klíčový výklad k § 241 odst. 5 písm. b\) insolvenčního zákona](#)
- [K postavení zajištěného věřitele v insolvenčním řízení](#)
- [K \(ne\)způsobilosti notářského zápisu jako exekučního titulu pro nařízení exekuce prodejem zástavy](#)
- [Promlčení pracovněprávních pohledávek postavených na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou](#)
- [Preventivní restrukturalizace](#)
- [Odpovědnost státu za nesprávný úřední postup exekutora: Je stát skutečně „posledním dlužníkem“?](#)
- [Odstoupení od smlouvy v insolvenčním řízení](#)
- [Zřízení exekutorského zástavního práva – právní rámec, dopady a judikatura](#)
- [Novela nařízení o insolvenčním řízení nabyla účinnosti – jaké přinesla změny?](#)